

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Рустамзода Сӯҳроб Ҳакимӣ дар мавзуи “Шароитҳои педагогии ташаккули арзишҳои шахрвандӣ-ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар дарсҳои таърихи умумӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.05 – Назария ва методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ (таҳсилоти миёнаи умумӣ))

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзӯ ва муҳтавои диссертатсияи Рустамзода Сӯҳроб Ҳакимӣ дар мавзуи “Шароитҳои педагогии ташаккули арзишҳои шахрвандӣ-ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар дарсҳои таърихи умумӣ” ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисоси илмӣ 13.00.02 – Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.05 – Назария ва методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ, таҳсилоти миёнаи умумӣ), аз он ҷумла, ба банди 1- назария ва методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ ва банди 2 - назария ва методикаи тарбияи хонандагон дар раванди таълими фанҳои ҷамъиятӣ мутобиқат дорад.

Далели ин мутобиқат дар он аст, ки таҳқиқоти мазкур дар доираи муқаррароти педагогии арзишҳои ташаккули ҷаҳонбинии шахрвандӣ-ватандӯстии насли наврас таҳия шуда, муаллиф мафҳуми арзишҳои шахрвандӣ-ватандӯстиро дар асоси адабиёти илмӣ-педагогӣ ва таърихӣ баррасӣ намуда, хусусиятҳои онҳоро дар шароити муосири ҷаҳонишавӣ муайян кардааст. Диссертатсия мушаххасоти таърихӣ ташаккули ин арзишҳоро дар ҷомеаи Тоҷикистон таҳлил карда, имкониятҳои фанӣ таърихи умумиро ҳамчун воситаи ташаккули ин арзишҳо нишон додааст.

Мубрами мавзу таҳқиқот. Мубрами мавзу таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки масъалаи таҳқиқнамудаи Рустамзода Сӯҳроб Ҳакимӣ дар шароити муосири рушди Тоҷикистон ҳамчун давлати ҳуқуқбунёд аз масоили муҳими таълиму тарбияи насли наврасу ҷавон маҳсуб ёфта, аз ин дидгоҳ унвонҷӯ мавзуи хеле мубрам - шароитҳои педагогии ташаккули арзишҳои шахрвандӣ-ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар дарсҳои таърихи умумиро барои таҳқиқоти диссертатсионӣ интихоб намудааст.

Ташаккули ҳисси шахрвандӣ ва ватандӯстии насли наврас ҳамчун арзиши бунёдии миллӣ дар шароити мураккаби ҷаҳони имрӯза аҳамияти вижаро ба худ касб кардааст. Ин тарбияи муҳим на танҳо барои суботи ҷомеа ва рушди иқтисодӣ зарур аст, балки ба таҳкими ҳувияти миллӣ ва пойбării

арзишҳои маънавӣ низ мусоидат мекунад. Ватандӯстӣ ва ҳисси шаҳрвандӣ бояд дар руҳияи эҳтиром ба таърих, фарҳанг, халқ ва давлат гузаронида шаванд, то насли наврас бо муҳити иҷтимоии худ шинос шуда, ба он таъсир расонад.

Ташаккули фарҳанги ватандӯстӣ, худшиносии миллӣ ва омодагӣ ба муқобили таҳдидҳои ҷаҳонӣ вазифаҳои асосии тарбияи ҷавонон ба ҳисоб мераванд. Тавре ки муаллифи диссертатсия таъкид кардааст, ватандӯстӣ на танҳо эҳсоси ифтихор ба Ватан, балки масъулият ва вазифаҳои шаҳрвандӣ низ мебошад, ки насли наврас бояд онҳоро дарк кунад. Ин тарбият бояд бо усулҳои муосир ва самаранок, ки ҷавононро ба иштироки фаъоли иҷтимоии худ ташвиқ мекунад, анҷом дода шавад.

Таҳқиқоти илмӣ дар бораи механизмҳои ташаккули арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ, ки ба таҳкими ваҳдати миллӣ равона шудаанд, аҳамияти стратегӣ доранд. Ин тадқиқотҳо метавонанд роҳҳои беҳтар кардани барномаҳои таълимӣ ва тарбиявии муассисаҳои таълимиро пешниҳод кунанд. Ҳамбастагии насли наврас бо Ватан бояд на танҳо бо усулҳои муосири таълим таъмин шавад, балки таҳияи барномаҳои таълимии мукамал, ки ба ташаккули ҷаҳонбинии ватандӯстона равона шудаанд, низ зарур аст. Ин барномаҳо бояд таърихи кишвар, фарҳанги миллӣ ва арзишҳои умумии инсонӣ, аз ҷумла эҳтиром ба ҳуқуқи инсон ва адолатро фаро гиранд.

Нақши муассисаҳои таълимӣ, оила ва ҷомеа дар ин раванд хеле муҳим аст. Муассисаҳо бояд шароити мусоид барои ташаккули арзишҳои шаҳрвандӣ фароҳам оваранд, ки ин метавонад тавассути барномаҳои махсуси таълимӣ ва ҷорабинҳои фарҳангӣ амалӣ шавад. Оилаҳо низ бояд насли наврасро бо эҳтиром ба таърихи худ, фарҳанги миллӣ ва арзишҳои ватандӯстӣ тарбия кунанд. Ҷомеа, бо таваҷҷӯҳ ба нақши муҳити иҷтимоӣ, бояд тавассути ҷорабинҳои гуногуни фарҳангӣ ва маърифатӣ ҳисси ватандӯстиро таҳким бахшад, то ҷавонон худро дар ҷомеа ва Ватан ҳис кунанд.

Таҳқиқоти сотсиологӣ ва психологӣ дар бораи арзишҳои шаҳрвандӣ метавонанд самтҳои афзалиятноки корро дар тарбияи насли наврас муайян созанд. Ин таҳқиқотҳо метавонанд ба муаллифон ва сиёсатмадорон кӯмак расонанд, то фаҳманд, ки кадом усулҳои тарбиявӣ самараноктар мебошанд ва чӣ гуна метавонанд натиҷаҳои беҳтарин ба даст оварда шаванд. Натиҷаҳои ин тадқиқот бояд дар таҳияи стратегияҳо ва барномаҳои таълимӣ ба назар гирифта шаванд, то ки муассисаҳо, оилаҳо ва ҷомеа дар якҷоягӣ барои тарбияи арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ фаъолият кунанд.

Бо таваҷҷӯҳ ба андешаву мулоҳизаҳои дар боло зикршуда, таҳқиқоти диссертатсионии Рустамзода Сўҳроб Ҳакимӣ ба ташаккули арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстии насли наврас равона шудааст, ки дар шароити

чаҳонишавӣ аҳамияти махсус дорад. Таҳқиқоти диссертатсионии мавриди назар метавонад ба рушди иҷтимоӣ ва иқтисодӣ, инчунин ба таҳкими ҳувиёти миллӣ ва ваҳдати миллӣ дар кишвар кӯмак расонад.

Аз ин лиҳоз, месазад, ки таҳқиқоти мавриди баррасиро ниҳоят муҳим, саривақтӣ ва дархурди тарбияи шаҳрвандӣ-ватандӯстии насли наврасу ҷавони кишвар арзёбӣ кунем.

Дар асоси наводони натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмӣ, ки барои ҷимоя пешниҳод мешаванд: Қабл аз ҳама, дурустӣ ва фарогири тамоми ҷанбаҳои паҳлуҳои назариявӣ амалии мавзӯи диссертатсия будани вазифаҳо ва фарзияи илмӣ муаллифи диссертатсияро қайд менамоем. Арзёбии натиҷаҳои диссертатсия ва таҳқиқоти таҷрибавӣ-озмоишӣ баргузорнамудаи Рустамзода Сӯҳроб Ҳакимӣ, ҳамчунин ҳулосаи тавсияҳои методӣ коркард ва манзурнамудаи ӯ аз он шаҳодат медиҳанд, ки муаллиф ба мақсад ноил шуда, вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузашташударо ҳаллу ҷавоб кардааст ва дар натиҷа фарзияи илмӣ пешниҳодкардааш дар амал тасдиқи ҳудуд пайдо кардааст.

Наводони илмӣ таҳқиқот асоси илмӣ амалӣ дошта, баҳсбарангез нестанд. Таҳлилу баррасии таҳқиқоти диссертатсионӣ, натиҷаи корҳои озмоишӣ, ҳулосаи бобҳо, ҳулосаҳои умумӣ ва тавсияҳои методӣ пешниҳодшуда собит месозанд, ки бакифатан аз ҷониби муаллиф:

- муҳтавои ҳар як ҷузъи сохтори арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ ва аҳамияти истифодаи равишҳои фарҳангшиносӣ барои ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ дар синфҳои 9-10 асоснок карда шудааст;

- моҳияти илмӣ равиши аксиологӣ барои ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ дар ҳонандагони синфҳои 9-10 нишон дода шудааст;

- амсилаи ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ барои ҳонандагони синфҳои 9-10 таҳияву тасвир ва самаранокии он собит карда шудааст;

- муҳтавои раванди таълиму тарбияи арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ барои ҳонандагони синфҳои 9-10 тарҳрезӣ гардида, самтҳои фаъолияти омӯзгори муассисаҳои таълимӣ дар самти ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ дар дарсҳои «Таърихи умумӣ» муайян карда шудаанд.

Илова ба ин, бояд таъкид созем, ки дар заминаи таҳлили манбаъҳои гуногуни илмӣ, аз ҷумла асарҳои классикони педагогика ва психология, инчунин таҷрибаи пешқадами муассисаҳои таълимӣ, муаллиф ба ҳулосае омадааст, ки тарбияи сифатҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ дар шароити муосир аҳамияти хоса дорад. Инро на танҳо Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон кафолат медиҳад, балки он дар Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии

Тоҷикистон ва Стратегияи миллии рушди маориф дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ инъикос ёфтааст.

Муаллиф дар таҳқиқи худ ба масъалаҳои муҳими тарбияи ҳисси шаҳрвандӣ-ватандӯстии хонандагони синфҳои 7-9 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ таваҷҷӯҳ зоҳир намуда, асосҳои назариявии онҳоро муайян сохтааст. Аз ҷумла, муаллиф концепсияи "ватандӯстӣ"-ро ҳамчун муҳаббат ба Ватан, ифтихор аз таърих ва фарҳанги он, омодагӣ ба ҳимояи манфиатҳои он муайян мекунад.

Дар таҳқиқот роҳу воситаҳои ташаккули ҳисси шаҳрвандӣ ва ватандӯст хонандагон дар раванди таълими фанни таърихи умумӣ пешниҳод карда шудааст. Муаллиф истифодаи усулҳои гуногуни таълим, аз ҷумла бозиҳои таълимӣ, муҳокимаҳо, лоиҳаҳо ва экскурсияҳоро тавсия медиҳад. Ҳамчунин, аҳамияти ҳамкориҳои муаллимон, волидон ва ҷомеа дар тарбияи ҳисси шаҳрвандӣ ва ватандӯстии хонандагон таъкид мегардад.

Муаллифи таҳқиқот барои баррасӣ нуктаҳои илмӣ зеринро пешниҳод менамояд, ки натиҷаҳои дар ҷараёни таҳқиқот бадастомадаро инъикос намуда, муҳтаво ва мазмуни мантиқии таҳқиқоти диссертатсиониро муайян месозанд:

- вазифаи асосии давлат дар низоми таҳсилот тарбияи насли наврас дар руҳияи ватандӯстӣ мебошад, ки барои рушди маънавияи ахлоқии шахсият ва ҷомеа муҳим аст. Ин раванд бояд хонандагонро бо арзишҳои ватандӯстӣ, ки доимӣ ва мондагор мебошанд, ошно созад. Мо пешниҳод менамоем, ки ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ дар равиши таҳсилоти шахсии хонандагон истифода шавад, ки бо ҷузъиёти маърифатӣ, рафторӣ ва арзишӣ мукамал мегардад.

- ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ дар хонандагони синфҳои 9-10-и муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ бояд бо амсилаи заминавӣ, ки дониши хонандагонро оид ба таърихи Ватан ва арзишҳои ватандӯстӣ таъмин мекунад, асос ёбад. Ин амсила воситаҳоеро фароҳам меорад, ки хонандагонро бо шаъну эътибор тарбия мекунад.

- асоси ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстӣ дар дарсҳои «Таърихи умумӣ» равишҳои аксиологӣ, фарҳангшиносӣ ва фаъолиятӣ мебошанд, ки бо истифода аз шакли методҳои мувофиқ амалӣ мешаванд ва фарҳанги ватандӯстии насли наврасро таҳким мебахшанд.

- муҳтавои раванди таълиму тарбия дар дарсҳои таърихи умумӣ бояд ба мазмуни ватандӯстӣ асос ёбад ва тамоми унсурҳои арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстиро дар бар гирад. Барои ин, маводи таълимӣ, чорабиниҳои ватандӯстӣ ва соатҳои синфӣ истифода шаванд, то донишҳои хонандагон дар самти тарбияи ватандӯстӣ, фарҳанг ва арзишҳо рушд ёбад.

Хулоса, таҳқиқот нишон медиҳад, ки тарбияи насли наврас дар руҳияи ватандӯстӣ вазифаи муҳим ва асосии давлат дар низоми таҳсилот мебошад. Ин раванд на танҳо барои рушди маънавию ахлоқии шахсият, балки барои таҳкими ҷомеа низ зарур аст. Ташаккули арзишҳои шахрвандию ватандӯстӣ дар синфҳои 9-10 бояд бо истифода аз амсилаҳои заминавӣ, ки дониши хонандагонро оид ба таърихи Ватан таъмин мекунад, асос ёбад. Равишҳои аксиологӣ, фарҳангшиносӣ ва фаъолияти дарсҳо бояд бо шакли методҳои мувофиқ амалӣ шаванд, то фарҳанги ватандӯстии насли наврас таҳким ёбад. Муҳтавои раванди таълиму тарбия бояд ба мазмуни ватандӯстӣ асос ёбад ва тамоми унсурҳои арзишҳои шахрвандию ватандӯстиро дар бар гирад, ки ин самтҳо бо истифодаи маводи таълимӣ, ҷорабиниҳои ватандӯстӣ ва соатҳои синфӣ дастрас мешаванд. Ин чораҳо дар маҷмӯъ ба рушди дониши хонандагон дар самти тарбияи ватандӯстӣ, фарҳанг ва арзишҳои шахрвандию меҳанпарастии онҳо мусоидат мекунад.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта: Муқаррароти назариявии таҳқиқот ба таври зарурӣ далелнок карда шуда, тарбияи арзишҳои шахрвандӣ ва ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар асоси таҳлилу арзёбии адабиёти илмӣ-педагогӣ дар раванди таҳсилоти ибтидоии муассисаҳои таҳсилоти умумӣ мавриди таҳқиқ анҷом дода шудааст, ки асоснокӣ ва эътимоднокии натиҷаҳо, хулосаву тавсияҳои ироашударо тасдиқ мекунад.

Яке аз эътимоднокии таҳқиқоти диссертатсионии мазкур дар он аст, ки муаллифи диссертатсия асарҳои ба қонуниятҳои педагогии ташкили раванди таълим бахшидашуда; қорҳои таҳқиқотӣ оид ба тарбияи арзишҳои шахрвандӣ ва ватандӯстии хонандагон; манбаъҳо ва интишороти илмӣ марбут ба тарбияи ҳисси шахрвандӣ-ватандӯстии насли наврас; пойгоҳи манбаъҳо дар ҷаҳорҷубаи таҳқиқоти масъалаҳои афзалиятнокии тақмили муҳити муосири тарбияи арзишҳои шахрвандӣ-ватандӯстии хонандагони синфҳои 7-9-ро мавриди омӯзишу таҳлил ва таҳқиқи қарор додааст.

Эътимоднокии нуктаҳои дар таҳқиқот пешниҳодгардида тавассути омилҳои зерин таъмин карда шудааст:

1) Асоснокии назариявӣ ва методологии равишҳо, мутобиқати онҳо ба проблемаи илмӣ ва мавзӯи таҳқиқот, ки бо истифода аз адабиёти муътабари илмӣ ва методологӣ, аз ҷумла асарҳои муҳаққиқони соҳа ба даст оварда шудааст (ниг. ба номгӯи адабиётҳои истифодашуда).

2) Ҷараёни тарбияи хонандагон дар асоси ғояҳои ватандӯстӣ ва ҳисси баланди шахрвандӣ, ки ба анъанаҳои халқӣ тоҷик асос ёфтааст, тавассути татбиқи барномаҳои таълимӣ ва тарбиявӣ, инчунин ҷорабиниҳои беруназсинфӣ амалӣ карда шудааст.

3) Натиҷаҳои озмоиш бо истифодаи воситаҳои самараноки санҷиш, таҳлил ва ҷамъбаст дар асоси баҳисобгирии маълумот оид ба тарбия дар руҳияи ватандӯстӣ ва шаҳрвандии хонандагон ба даст омадаанд. Ин натиҷаҳо бо истифода аз усулҳои оморӣ ва таҳлили сифатӣ коркард шуда, эътимоднокии онҳо тасдиқ карда шудааст (ниг. ба ҷадвалҳо ва диаграммаҳо).

4) Истифодаи маҷмӯи усулҳо, ҳадафҳо ва вазифаҳои мувофиқ ба мавзӯи таҳқиқот, тақмили мутақобили методикаи таҳқиқот, бо таъя ба амалияи муассисаи таълимӣ, бо назардошти намоёндагӣ дар интиҳоби омӯзгорон ва хонандагон ҳангоми анкетагузаронӣ ва пурсишҳои шиғӯӣ, ки имкон медиҳад маълумоти дақиқ ва воқеӣ дар бораи вазъи тарбия дар муассисаҳои таълимӣ ба даст оварда шавад.

5) Натиҷаҳои бадастомада имкон медиҳанд, ки амсилаҳои нави таълимии тарбияи ватандӯстӣ ва ҳисси баланди шаҳрвандӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ таҳия ва ҷорӣ карда шаванд. Ин амсилаҳо бояд ба хусусиятҳои синнусолии хонандагон, талаботи ҷомеаи муосир ва арзишҳои миллии тоҷикон асос ёфта, дар ташаккули шахсияти комил ва ватандӯсти насли наврас саҳмгузор бошанд.

6) Дар асоси таҳқиқот тавсияҳои амалӣ барои тақмили барномаҳои таълимӣ ва маводи методӣ оид ба тарбияи арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ пешниҳод карда шудаанд. Тавсияҳои мазкур метавонанд аз ҷониби муаллимон, методистон ва кормандони соҳаи маориф барои беҳтар намудани раванди таълим истифода шаванд. Ҳамчунин, тавсияҳо оид ба ташкили курсҳои бозомӯзӣ ва тақмили ихтисоси муаллимон, бо мақсади баланд бардоштани сатҳи дониш ва малакаи онҳо дар самти тарбияи арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ пешниҳод карда шудаанд.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия: Диссертатсия аз муқаддима, ду боб, хулоса ва рӯйхати адабиети истифодашуда иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 174 саҳифаи ҷопи компютерӣ иборат буда, рӯйхати адабиёт фарогири 170 номгӯй мебошад.

Дар муқаддимаи диссертатсия мубрамият, зарурият, аъамият, даралаи омӯзишу коркарди илмии мавзӯ, асосҳои назариявӣю методологӣ, заминаҳои эмпирикии таъқиқот тавсиф гардида, мақсаду вазифаҳои таҳқиқот ва нукоти ба ҳимоя пешниҳодшаванда манзур шудаанд.

Дар боби якуми диссертатсия асосҳои назариявии ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстии хонандагони синфҳои 9–10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар назария ва амалияи таҳсилот, асосҳои маънавию таърихии тарбияи шаҳрвандию ватандӯстӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, асосҳои ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстии хонандагони муассисаҳои

таҳсилоти миёнаи умумӣ ва шароитҳои педагогии ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар дарсҳои таърихи умумӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода шудааст.

Боби дуюми таҳқиқоти диссертатсионӣ, ки “Таҳқиқоти озмоишии шароитҳои педагогии ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар дарсҳои таърихи умумӣ” ном дорад, ба таҳлилу баррасии масоили рушди муҳтавои ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10, татбиқи технологияи педагогии ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 дар дарсҳои таърихи умумӣ ва таҳлили натиҷаҳо ва шароитҳои самаранокии ташаккули арзишҳои шаҳрвандию ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 дар дарсҳои таърихи умумӣ бахшида шудааст.

Хулоса аз 6 саҳифа иборат буда, дар он натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ва қорҳои озмоишӣ ба таври муфассал фароҳам оварда шудаанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ ва иҷтимоии диссертатсия: Диссертатсияи Рустамзода Сӯҳроб Ҳакимӣ дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии ташаккули арзишҳои шаҳрвандӣ-ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар дарсҳои таърихи умумӣ” дорои аҳамияти илмӣ, амалӣ ва иҷтимоӣ мебошад, ки дар зер арзиши ҳар як ҷабҳаи онро таҳлил хоҳем кард:

Аҳамияти илмӣ: а) дар диссертатсия назарияҳои муосири педагогӣ ва методологияҳои нави таълим таҳқиқу баррасӣ шудааст, ки барои ташаккули арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ дар хонандагон аҳамияти калон дорад; б) мавзӯи таърихи умумӣ ҳамчун воситаи муҳими тарбияи шаҳрвандӣ истифода шудааст, ки он метавонад ба рушди назарияҳои таълим дар соҳаи таърих ва педагогикаи шаҳрвандӣ мусоидат намояд; в) дар диссертатсия масъалаҳои иҷтимоии муҳими ҷомеа, ки ба арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ иртиботдоранд, ба таври амиқ таҳқиқ ва таҳлил шудаанд.

Аҳамияти амалӣ: а) муаллиф дар диссертатсияаш методҳои амалии муосир ва самараноки таълимиро пешниҳод мекунад, ки метавонанд дар дарсҳо истифода шаванд; б) истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ барои тарбияи шаҳрвандии хонандагон ва ташаккули арзишҳои ватандӯстӣ бешубҳа аҳамияти калон дорад; в) натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд барои омӯзгорон ва маъмурияти мактабҳо ҳамчун дастур барои беҳбуди равандҳои таълимӣ ва тарбиявӣ хизмат кунанд.

Аҳамияти иҷтимоӣ: а) ташаккули арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ дар байни хонандагон боиси таҳкими ҳувияти миллӣ ва иҷтимоии ҷомеа мегардад; б) таҳқиқот метавонад барои сиёсати давлатӣ ва барномаҳои иҷтимоӣ, ки ба рушди арзишҳои шаҳрвандӣ-ватандӯстӣ нигаронида шудаанд, асоси илмӣ устувор фароҳам оварад; в) ташаккули арзишҳои шаҳрвандиву ватандӯстии шаҳрвандон барои рушди демократия ва иштироки фаъоли онҳо дар ҳаёти ҷамъиятӣ муҳим аст.

Маҷмӯи пешниҳодот, тавсияҳо ва коркардҳои зикршуда, ки аз ҷониби доктараб анҷом дода шудаанд, метавонанд аз ҷониби омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, миёна ва олии касбӣ дар фаъолияти таълимиву тарбиявӣ худ васеъ истифода шаванд. Ин амал имкон медиҳад, ки ҳисси ватандӯстӣ ва шаҳрвандии шогирдон мустақам гашта, ба таҳкими ваҳдати миллӣ ва сулҳу субот дар ҷомеа мусоидат кунанд.

Нашири натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия: Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар семинарҳо, конференсияҳои илмӣ-амалии сатҳи ҷумҳуриявӣ ва донишгоҳӣ ироа ва баррасӣ гардида, интишороти илмӣ доктараб дараҷаи илмӣ Рустамзода С.Ҳ. дар шакли 9 мақолаи илмӣ: аз он ҷумла, 3 номгӯй мақолаҳои илмӣ дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи шомили феҳристи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 6 номгӯй мақолаҳои илмӣ дар маҷмуаи маводи конференсияҳо ва нашрияҳои дигар ба таъ расидаанд, ки муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия: Тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи “Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводди илмӣ” (Фармоиши раиси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024 таҳти № 493) мувофиқ буда, автореферати диссертатсия мазмунӣ мухтасари диссертатсияро ифода карда, тасаввуроти аниқро доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф медиҳад.

Натиҷаҳои бадастомада, эътимодноӣ, ҳулосаву тавсияҳо тибқи талаботи Комиссия ва Дастурамал аз ҷиҳати илмӣ-методӣ асоснок карда шуда, ба миқдори кофӣ бо тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ, мисол ва ҷадвалҳо таъмин аст.

Диссертатсия тибқи муқаррароти Дастурамал фаҳмо, бо лаҳни равони тоҷикӣ, босаводона навишта шуда, тартиби таҳия, ҷобачогузори қисмҳои алоҳидаи он, робитаи мантиқӣ ва мутассили ба пуррагӣ риоя карда шудааст. Доир ба ҳар як боб ва умуман ба рисола ҳулосаҳои возеҳ бароварда шудааст.

Эрод ба таҳқиқоти диссертатсионӣ: Дар баробари дастовардҳои муҳими илмиву амалӣ, ки дар боло зикрашон рафт, диссертатсия ва автореферати он аз камбудии низ ҳолӣ нест, ки зикри онҳо барои тақмили минбаъдаи диссертатсия ба манфиат хоҳад анҷомид:

1. Дар диссертатсия тарбияи арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстӣ аз ҷиҳати назариявӣ ва методологӣ ба таври амиқ мавриди баррасӣ қарор дода шуда, дар қисмати амалии диссертатсия бошад бештар истифодаи усулҳои анъанавии таълим бартарӣ доранд. Бисёр хуб мешуд, агар муаллифи диссертатсия бештар аз равишу ва технологияҳои инноватсиониву интерактивии таълим истифода мекард.

2. Довталаб ба таҳлили мушаххаси мушкilotи дар тарбияи арзишҳои шаҳрвандӣ ва ватандӯстии насли наврас мавҷуда ва пешниҳоди роҳҳои ҳалли онҳо камтар аҳамият додааст.

3. Бисёр хуб мешуд, агар муаллифи диссертатсия якчанд нақшаи дарси намунавии таърихи умумиро дар асоси талаботи муносибати босалоҳият ба таълим таҳия карда, дар диссертатсия ҳамчун замима ҷой меод, то ки минбаъд омӯзгорони фанни таърихи умумӣ аз он истифода мебарданд.

5. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои техникиву имлоӣ роъ ёфтаанд, ки таъриру ислоҳ меҳоянд.

Ҳамзамон бояд афзуд, ки ин камбудиҳо ба ҳеҷ ваҷҳ арзиши илмиву амалии диссертатсияро коста намеkunанд ва муҳтавои кор таъсири манфии зиёд намерасонанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Рустамзода Сӯҳроб Ҳакимӣ дар мавзӯи “Шароитҳои педагогии таҷаққули арзишҳои шаҳрвандӣ-ватандӯстии хонандагони синфҳои 9-10 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар дарсҳои таърихи умумӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.05 – Назария ва методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ (таҳсилоти миёнаи умумӣ)) пешниҳод шудааст, дар сатҳи баланди илмӣ ба анҷом расида, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267 тасдиқ гардидааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.02 – Назария ва методикаи таълиму тарбия (13.00.02.05 – Назария ва методикаи таълими фанҳои ҷамъиятӣ (таҳсилоти миёнаи умумӣ)) мебошад.

Муқарризи расмӣ, доктори илмҳои педагогӣ,
Директори Муассисаи давлатии
Таълимии “Литсейи касбии
техникии ноҳияи Шаҳринав

Давлатзода Чамила

05.09.2025

Маълумот барои тамос:

Суроға: 737450. Ҷумҳурии Тоҷикистон, ноҳияи Шаҳринав, шаҳраки

Мирзо Турсунзода, кӯчаи Ч.Уразов 14

Тел: 907 95 0635; 934 19 60 65, E-mail: lkt.shakhrinov@mail.ru

Имзои Давлатзода Чаиларо тасдиқ мекунам.

Мудир шӯъбаи кадрҳои

Муассисаи давлатии

Таълимии “Литсейи касбии

техникии ноҳияи Шаҳринав

Алиева Сайфимох